

них податків або штрафів за допомогою використання юридичних лазівок чи корупційних схем. Це підриває ефективність механізму стимулювання сталого розвитку.

Недостатня участь громадськості в процесі ухвалення екологічних рішень є іншим викликом. Попри наявність законодавчо закріплених механізмів громадського обговорення проєктів, які можуть мати значний вплив на навколишнє середовище, громадськість часто не залучається на практиці. Відсутність прозорості та доступу до інформації про екологічні наслідки тієї чи іншої діяльності призводить до недовіри з боку населення та зменшення ефективності контролю за дотриманням екологічних норм.

На додаток до цього проблемою є відсутність ефективного моніторингу та оцінки впровадження зеленої економіки. Сучасна система збору та аналізу даних щодо екологічного стану України є фрагментарною і не дає змоги своєчасно виявляти критичні екологічні проблеми. Це ускладнює прийняття обґрунтованих рішень на основі актуальної інформації, що знижує ефективність екологічної політики.

Отже, існує низка проблем, які перешкоджають ефективному функціонуванню механізму забезпечення зеленої економіки в Україні. Для їх вирішення необхідно продовжувати роботу над гармонізацією законодавства з європейськими стандартами, покращувати інституційні можливості державних органів, удосконалювати процедури оцінки впливу на довкілля та економічні стимули для бізнесу, а також забезпечувати участь громадськості в екологічних процесах та створювати ефективні механізми моніторингу екологічних змін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Мельник Н. Організаційно-економічні засади реалізації положень кіотського протоколу в Україні. *Проблеми підвищення ефективності інфраструктури*. 2012. Т. 35.
2. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28.02.2019 № 2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>
3. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 № 1264-XII: станом на 29 червня 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>

ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ЯК МЕХАНІЗМ ЕФЕКТИВНОГО РЕАГУВАННЯ НА КРИЗОВІ ЯВИЩА

Чорнобаєв А. А.

Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця (Україна)
e-mail: a.chornobaiev@donnu.edu.ua

Сьогодні, в умовах воєнного конфлікту в Україні та нестабільності у соціально-економічній сфері особливої актуальності набуває питання безпеки та антикризового управління для суб'єктів економічної діяльності. Війна в Україні значно ускладнює діяльність бізнесу, впливаючи на ринкову кон'юнктуру, логістичні лан-

цюги, попит та пропозицію, на рівень інвестиційної привабливості країни загалом. У цьому контексті зростає потреба в наукових дослідженнях, які допомагають зрозуміти, як підприємства можуть адаптувати свою економічну політику до нових умов для підтримки стабільного функціонування та сформувані якісні засади для підтримки розвитку в умовах кризи.

Аналізуючи визначення «економічної політики», що пропонує наукова спільнота, варто виділити неоднозначність щодо сутності цього поняття та різноманітність підходів до його визначення, що залишає широке поле для роздумів. До того ж залежно від обставин, «політику» як категорію відносять до прерогативи державного управління. Згідно з дослідженнями М. Саєнка, політика підприємства означає визначення стратегії через відкриту декларацію основних напрямів діяльності. Посилаючись на праці І. Ансоффа, М. Саєнко пропонує розглядати політику як проголошені можливі розв'язки проблем, але тільки у певних випадках. Йдеться про випадки, які регулярно повторюються, а тому члени колективу, знаючи політику у визначених сферах діяльності, негайно і самостійно приймають рішення без додаткових рішень зверху [1].

А. Стрепетова та М. Кошевий тлумачать поняття «економічна політика підприємства» як сукупність заходів і методів управління, що включає в себе маркетингову, інноваційну, інвестиційну, кадрову, фінансову та інші політики відповідно до економічної стратегії підприємства. На їх думку, цей підхід, що визначає напрями і методи діяльності підприємства, його стиль та поведінку, більш органічно відповідає концепції стратегічного планування підприємств, а саме: «політика підприємства є певним етапом стратегічного планування і пов'язана із такими діями керівництва, які полегшують досягнення цілей» [2].

У контексті антикризового управління у цій роботі під економічною політикою підприємства пропонується розуміти не лише декларацію загальних цілей, планів розвитку та адженду, але й певну послідовність дій та рішень стратегічного й оперативного рівня, які включають зміни в напрямках діяльності, методах управління ресурсами та пріоритетах, що змінюються залежно від умов. Це своєрідна карта, яка допомагає підприємству орієнтуватися в складних економічних умовах та адаптуватися до змін.

Для прикладу, українські підприємства, що опинилися в умовах близькості до ведення бойових дій, були змушені швидко змінювати свої стратегії, переорієнтовувати виробництво або навіть переміщувати свої потужності в інші регіони чи за кордон. Такі умови спонукали підприємців природним шляхом вносити зміни у свою поточну діяльність і зміщувати фокус у прийнятті управлінських рішень в екстремому режимі задля збереження безпеки для власного трудового та виробничого потенціалу «будь-якою ціною». Умови обмеженості в часі, невизначеності, паніки та відсутності готового плану дій часто призводили до помилковості у

прийнятті рішень та понесення такими підприємствами значних невідворотних втрат або навіть їх ліквідації.

З іншого боку, є приклади бізнесу, який у період підвищення суспільно-політичної турбулентності вчасно пропрацював можливі сценарії розвитку кризи та вжив відповідних заходів, розробив план дій на такий випадок, внаслідок чого зміг мінімізувати втрати. Такий приклад стимулював керівників інших організацій і структур більше приділяти увагу питанню безпеки, продемонструвавши необхідність завчасно мати пропрацьований план дій. Отже, питання безпеки для суб'єктів господарської діяльності на усій території України та у різний спосіб почало активно, часом несвідомо, інтегруватися у порядок денний. Розробка антикризових дій стала обов'язковим складником економічної політики разом із процесами загального забезпечення діяльності та сталого розвитку підприємств. Дотримання такої політики вимагає додаткової інформації для забезпечення швидкості та адаптивності у прийнятті управлінських рішень, корегуванні планів на випадок настання форс-мажорної ситуації або нових умов. До таких даних, на нашу думку, належать результати постійного аналізу фінансових ризиків, ринку праці та внутрішньої кадрової політики, логістики та постачання.

Під час воєнного стану багато українських підприємств отримали державну або міжнародну фінансову допомогу, що дало їм змогу залишитися на плаву. Проте у процесі розробки сценаріїв розвитку подій необхідно також враховувати й найгірші варіанти і не розраховувати на фінансову допомогу ззовні. У зв'язку з цим важливості в сучасних умовах набули показники мінімально необхідного рівня виробництва для збереження життєздатності підприємства та ресурсного забезпечення, що зможе підтримувати цей рівень, як реакція на необхідність визначення резервів та оптимізації витрат. Це дає змогу заздалегідь підготуватися до можливої зміни ситуації та уникнути екзистенційних загроз.

Ще одним важливим складником економічної політики є якісна підготовча робота, що дає змогу зменшити кількість негативних сценаріїв розвитку або мінімізувати їх вплив через впровадження нових технологій, автоматизацію процесів або реструктуризацію активів. Реальний приклад ефективною економічної політики – це реакція українських підприємств на енергетичну кризу в умовах війни. Багато виробничих компаній перейшли на альтернативні джерела енергії або інвестували в енергозберігаючі технології в період відчутних відключень енергопостачання кінця 2022 – початку 2023 р., щоб зменшити залежність від нестабільного постачання традиційних енергоресурсів. Проте цікавим є досвід підприємців, які продовжували такі інвестиції та модернізацію, коли ситуація стабілізувалася. Такий підхід дав змогу підприємцям більш ретельно та на кращих умовах знайти ті рішення, які після спаду ажіотажу краще врегулювали б для них питання автономності та безперервності виробничого процесу, враховуючи попередній досвід. Як результат – в умовах енергетичної кризи середини 2024 р. та невтішних прог-

нозів на зимовий період, кризи на ринку праці та в умовах конкуренції такий бізнес зміг вирішити одразу декілька чутливих питань. По-перше, це питання функціонування за відсутності енергопостачання. По-друге, це питання збереження персоналу завдяки розумінню останніми, що відключення електроенергії не так сильно вплинуть на виробничі спроможності підприємства, де вони працюють, а отже, – й на їх можливість працювати та отримувати дохід. По-третє, забезпечення безперебійного виробничого процесу робить таке підприємство більш привабливим для наявних та потенційних клієнтів або постачальників, що може надавати додаткових конкурентних переваг.

Отже, економічна політика підприємства може бути ефективною як механізм реагування на кризові явища, що допомагає адаптуватися до змінних умов. Цей процес забезпечується шляхом моніторингу та прогнозування найбільш імовірних сценаріїв розвитку кризи, заходів, що нівелюють негативний вплив та розробки порядку дій з ліквідації наслідків такої кризи. Завдяки можливості гнучкого управління пріоритетами економічна політика здатна забезпечити оперативність у прийнятті та реалізації необхідних рішень, що дає змогу підприємствам не лише вижити, але й розвиватися в умовах невизначеності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Саєнко М. Г. Стратегія підприємства: підручник. Тернопіль: «Економічна думка». 2006. 390 с.
2. Стрепетова А. М., Кошевий М. М. Економічна політика підприємства, її поняття та призначення. 2017. URL: http://www.confcontact.com/2017-ekonomika-i-menedzhment/4_strepetova.htm (дата звернення: 21.05.2024).

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПОНЕНТІВ ТРАНСФОРМАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Юрчишена Л. В.

Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця (Україна)
e-mail: l.yurchishena@donnu.edu.ua

Економіка України потребує системної трансформації, що викликано її руйнацією в період COVID-19, воєнної агресії та повномасштабного вторгнення. Відповідно до Плану відновлення України [1], рушіями відновлення є трансформація пріоритетних секторів, міцний людський капітал та ефективна інфраструктура. Враховуючи виклики, євроінтеграційні та глобальні процеси, що інтегруються в економіку України, вважаємо, що наразі формується трансформаційна модель економічного розвитку України. Ця модель включає чотири ключові компоненти: людський капітал, інновації та дослідження, цифровізація, Green Deal, синергія яких спрямована на реалізацію Стратегії сталого розвитку України до 2030 року [2].